

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен **“доктор”** по: област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление. **3.8.ИКОНОМИКА** научната специалност **“Икономика и управление (селско стопанство)”**

Автор на дисертационния труд: Петър Казаков докторант (самостоятелна подготовка) към катедра „Икономика“, при Аграрен университет, гр. Пловдив

Тема на дисертационния труд: ВЛИЯНИЕ НА ЦЕНТРОВЕТЕ ЗА ВЪРХОВИ ПОСТИЖЕНИЯ ВЪРХУ РАЗВИТИЕТО НА БИОИКОНОМИКАТА В ЕВРОПА"

Рецензент: проф., д-р Наталия Михова Стоянова Висше училище по агробизнес и развитие на регионите – гр. Пловдив в област на висшето образование 3. „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление 3.7. „Администрация и управление“, научна специалност **„Икономика и управление (устойчиво регионално развитие)“**, определена за член на научното жури със заповед № РД-16-736/ 08.06.2026. год. от Ректора на АУ.

1. Кратко представяне на кандидата.

Петър Казаков работи като специалист - Експерт маркетинг, , като работата му е свързана със стопанска дейност, провеждане на мероприятия, подготовка на рекламни материали, отчитане по проекти; контакт и взаимодействие с български и чуждестранни институции; участие в конференции, кръгли маси, срещи с производители; изготвяне на анкети и анкетни карти, обработване и анализ на информацията, което му дава широк обхват върху избраната тема на дисертационния труд.

2. Актуалност на проблема.

Европейският съюз играе водеща роля в развитието и институционализирането на биоикономиката чрез стратегически политики, финансови инструменти и инициативи, насочени към стимулиране на учните изследвания и иновациите. Стратегията на ЕС за биоикономиката от 2018 г. и нейната актуализация през 2025 г., заедно с Европейския зелен пакт и Целите за устойчиво развитие на ООН, формират рамката за преход към по-устойчива и конкурентоспособна икономика. В този контекст центровете за върхови постижения

(ЦВП) се очертават като ключови институционални структури, които свързват научните изследвания с практическите приложения, бизнеса и публичните политики.

3. Цел, задачи, хипотези и методи на изследване.

Основната цел на настоящото изследване е да анализира ролята на центровете за върхови постижения в развитието на биоикономиката в Европа, като се оцени тяхното влияние върху иновационната система и се изведат насоки за стратегическо развитие, с фокус върху Центъра за растителна системна биология и биотехнологии (ЦРСББ) в България.

Обект на изследването са центровете за върхови постижения в Европа като част от европейската научно-иновационна система.

Предмет на изследването е ролята на центровете за върхови постижения за развитието на биоикономиката, техните организационни модели, механизми на финансиране, взаимодействия с други институции и тяхното социално-икономическо въздействие, както и конкретният случай на ЦРСББ в България.

За постигане на поставената цел се формулират следните изследователски задачи:

1. Да се изяснят теоретичните и концептуалните основи на биоикономиката, включително нейното възникване, развитие и основни направления.
2. Да се анализират европейските и международните стратегически рамки, свързани с биоикономиката, включително стратегиите на ЕС, Европейския зелен пакт и Целите за устойчиво развитие.
3. Да се изследва институционалната и иновационната инфраструктура в подкрепа на биоикономиката на европейско, национално и регионално равнище.
4. Да се дефинират и класифицират центровете за върхови постижения и да се анализират европейските политики за тяхното изграждане и финансиране.
5. Да се проучат организационните модели, управленските структури и партньорствата на водещи центрове за върхови постижения в Европа.

6. Да се оцени социално-икономическото въздействие на центровете за върхови постижения върху регионалното и националното развитие.
7. Да се извърши задълбочен анализ на Центъра за растителна системна биология и биотехнологии (ЦРСББ) в България–неговата мисия, структура, научни резултати, финансиране и международни партньорства.
8. Да се оцени приносът на ЦРСББ към развитието на регионалната и националната биоикономика.
9. Да се формулират препоръки за оптимизация и стратегическо развитие на центровете за върхови постижения в контекста на европейските приоритети.

В концептуално отношение методическата рамка интегрира три взаимосвързани теоретични перспективи: теорията за иновационните системи и модела на Тройната спирала, разбирането за биоикономиката като трансформационна рамка за устойчиво развитие и подходите за оценка на организационното и институционалното въздействие. Това позволява центровете за върхови постижения да бъдат разглеждани не само като научноизследователски структури, а като стратегически посредници между фундаменталната наука, технологичните иновации, индустрията и публичните политики. По този начин избраната методология създава основа за анализ както на научната продуктивност и управленските модели, така и на приноса на ЦВП към трансфера на знания, регионалното развитие и устойчивата биоикономическа трансформация.

4. Онагледеност и представяне на получените резултати.

Данни за дисертацията: Обем–233 страници, Брой фигури–38, Брой таблици–32

Настоящото изследване се основава на методическа рамка, който съчетава качествени и количествени методи с цел да се осигури цялостно, задълбочено и разбиране на ролята на центровете за върхови постижения (ЦВП) за развитието на биоикономиката. Избраният методологичен дизайн следва логиката на смесените методи (mixed methods), при които качествените и количествените техники се допълват взаимно и позволяват триангулация на данните (Creswell & Plano Clark, 2018). Изследвани са основните направления, сектори и технологии на биоикономиката, както и връзките ѝ с кръговата икономика, зелената икономика и устойчивото развитие. Специално внимание е отделено на стратегическите документи на Европейския съюз, включително Стратегиите за биоикономика от 2018 г. и 2025 г., Европейската зелена сделка и Целите за устойчиво развитие на ООН.

5. Обсъждане на резултатите и използвана литература.

Брой използвани източници–206 в дисертацията

Методическият дизайн на дисертационния труд включва четири основни взаимнодопълващи се метода: сравнителен case study анализ, документален анализ, полуструктурирани интервюта и анкетно проучване

Качественият анализ е допълнен чрез провеждането на полуструктурирани интервюта с представители на научните среди, финансиращи организации, бизнеса и експерти в областта на биоикономиката. Интервютата са проведени по предварително разработен тематичен въпросник и са анализирани чрез тематичен анализ, което позволява идентифициране на основните фактори, влияещи върху развитието и въздействието на центровете за върхови постижения.

Количественият компонент на изследването се реализира чрез стандартизирано анкетно проучване, проведено през периода януари – март 2026 г. Основен инструмент за събиране на информация е онлайн въпросник, разработен чрез платформата Google Forms.

Анкетният инструмент е структуриран в пет тематични блока, обхващащи профила на респондентите, стратегическата роля на центровете за върхови постижения, техния научен и икономически принос, управлението и устойчивостта им, както и основните предизвикателства и перспективи за бъдещо развитие. При обработката на резултатите са използвани методите на описателната статистика, включително честотни разпределения, относителни дялове, средни стойности и графично представяне на данните.

6. Приноси на дисертационния труд

Научни приноси

- Разработена е интегрирана теоретико-концептуална рамка за анализ на взаимовръзката между биоикономиката, центровете за върхови постижения и иновационните системи, като се обединяват икономически, институционални и управленски аспекти на устойчивото развитие.
- Разработена е концептуална типология на центровете за върхови постижения, като са изведени техните организационни характеристики модели на управление, механизми на финансиране и функционални връзки с научната, иновационната и икономическата среда.
- Теоретично е обоснована ролята на центровете за върхови постижения като стратегически посредници между науката, бизнеса и публичните политики чрез интегриране на концепциите за иновационните системи и модела на Тройната спирала.

- Доразвито е научното разбиране за центровете за върхови постижения като ключов елемент на европейската биоикономическа трансформация, като е аргументирана тяхната роля за трансфера на знания, развитието на човешкия капитал и регионалното социално-икономическо развитие.

Научно-приложни приноси

- Осъществен е сравнителен анализ на водещи европейски центрове за върхови постижения в областта на растителната системна биология, чрез който са идентифицирани добри практики, организационни модели и фактори за устойчиво развитие, приложими в българските условия.
- Разработен и апробиран е емпиричен подход за оценка на ролята на центровете за върхови постижения в развитието на биоикономиката чрез двуезично анкетно проучване, което позволява идентифициране и систематизиране на основните фактори, определящи тяхното въздействие върху иновационните екосистеми и регионалното развитие.
- Разработен е интегриран многокомпонентен модел за стратегическо развитие и оптимизация на центровете за върхови постижения, който съчетава институционални, финансови, научни и иновационни механизми за устойчиво функциониране.

Предложени са бизнес модел и стратегическа пътна карта за устойчивото развитие на Центъра за растителна системна биология и биотехнологии и на центровете за върхови постижения като цяло, включително механизми за финансова устойчивост, технологичен трансфер, международно сътрудничество и засилване на взаимодействието между науката, бизнеса и публичните институции.

7. Критични бележки и въпроси- няма

8. Публикувани статии и цитирания.

Брой публикации на докторанта–6

- Kazakov, P., & Dintcheva, T., & Boteva, H. (2024). *Marketing research and market of non-traditional and poorly distributed vegetable crops in Bulgaria*. Bulgarian Journal of Agricultural Economics and Management, 67(1), 31–42.
- Gechev, T., Kazakov, P., Ivanova, A., Ivanova, T., Mircheva, M., Kolev, V., Ganeva, D., Tabakova-Komsalova, V., Ruseva, M., Kantardjieva, E., & Kazashka, V. S. (2024). *Establishment and development of the Center of Plant Systems Biology and Biotechnology in Plovdiv, Bulgaria*. Open Research Europe, 3,

140. <https://doi.org/10.12688/openreseurope.16514.3>
- Kazakov, P., Atanasov, D., & Gechev, T. (2023). *The Teaming Initiative: Establishing of New European Centers of Excellence in Plant Biology and Medicine*. Austin Journal of Plant Biology, 9(2), 1040.
 - Kazakov, P., Alseekh, S., Ivanova, V., & Gechev, T. (2024). *Biostimulant-Based Molecular Priming Improves Crop Quality and Enhances Yield of Raspberry and Strawberry Fruits*. Metabolites, 14, 594. <https://doi.org/10.3390/metabo14110594>
 - Ilieva, Y., Gupta, S., Wittenberg, M., Ivanova, V., Kazakov, P., Alseekh, S., Sujeeth, N., & Gechev, T. (2026). *A plant biostimulant from Ascophyllum nodosum protects raspberry from heat-induced sunburn*. Plant Stress, 20, 101315. <https://doi.org/10.1016/j.stress.2026.101315>
 - Kazakov, P., Atanasov, D., Beluhova, R., Mircheva-Topalova, M., Ivanova, A., Kazashka, V., & Gechev, T. (2026). *Impact of leading plant research centers of excellence on the scientific and socio-economic development in Europe*. Frontiers in Research Metrics and Analytics, 11, 1770226. <https://doi.org/10.3389/frma.2026.1770226>

Представеният автореферат отразява обективно структурата и съдържанието на дисертационния труд.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Въз основа на научените и приложените, от докторанта, различни методи на изследване, правилно изведените експерименти, направените обобщения и изводи считам, че представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника на Аграрния университет за неговото приложение, което ми дава основание да го оценя **ПОЛОЖИТЕЛНО**

Позволявам си да предложа на почитаемото Научно жури също да гласува положително и да присъди на Петър Казаков докторант към катедра „Икономика“, при Аграрен университет, гр. Пловдив образователната и научна степен **„доктор“** по научната специалност **„Икономика и управление (селско стопанство)“**

Подписите в този документ са

Дата: 24.06.2026 г. **заличени**

гр. Пловдив

във връзка с чл.4, т.1 от Регламент (ЕС) 2016/679 (Общ Регламент относно защитата на данни).